

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

52-2



Brno 2011

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 52

Volume 52

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Rutt kay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Olga Lečbychová, Marián Mazuch,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce

Adresa redakce

Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 806/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2011

Náklad 450 kusů

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2011 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Ve výplni sondy byla začištěna část jednoho kostrového pohřbu v anatomické poloze a získány zlomky hrnciny s velkým obsahem tuhy v keramickém těstě – typické pro 13.–14. století. Vzhledem k tomu, že v písemných pramenech 17. století je připomínána napůl zděná a napůl dřevěná zvonice, která sloužila pravděpodobně až do výstavby Z barokního průčelí s věží v 18. století (Borský 2010, 15) a mohla být součástí kaple sv. Tří králů. Definitivně snad byla zbořena až v první třetině 19. století při stavbě J předsíně. Zajímavý nález představuje do JZ opěráku kaple zazděná výduť keramické nádoby 13.–14. století s maltou na lomu. Kaple, jejíž stavba byla dokončena koncem 14. století (Samek 1999, 106), tak do svých zdí pojmulu starší odpad v podobě fragmentů keramických nádob.

David Zimola

Literatura

- Borský, P., 2010:** *Kostel sv. Petra a Pavla v Rančířově (okr. Jihlava). Stavebně historický průzkum*, ulož. v MVJ, archiv NZ č. 422.
- Samek, B., 1999:** *Umělecké památky Moravy a Slezska 3*. Praha.

Resumé

Rančířov (Bez. Jihlava), die Kirche des hl. Peter und Paul. Mittelalter. Dorf. Rettungsgrabung.

RÁJEC (OKR. ŠUMPERK)

Intravilán, extravilán obce. Středověk, novověk. Sídliště, ojedinělý nález. Záchraný výzkum.

Na podzim r. 2010 proběhl při budování nového vodovodu v obci Rájec archeologický výzkum formou odborného dohledu při výkopových pracích. V severní části extravilánu obce se v mocném terénním splachu nacházely střepy z pozdně hradištního a z pozdně středověkého období, dokládající možnost existence archeologických situací z daných období v okolním terénu. Podél Rájecského potoka, protékajícího obcí, byly dokumentovány novověké komunikační horizonty.

Miroslava Plaštiaková

Resumé

Rájec (Bez. Šumperk). Innen- und Außenbereich der Gemeinde. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Einzelfund. Rettungsgrabung.

ROUSÍNOV (OKR. VYŠKOV)

Ulice Louky. Mladohradištní období, vrcholný středověk. Sídliště. Záchraný výzkum

Lokalita se nachází v centru Rousínova v ulici Louky, poblíž Domu chráněného bydlení. Na ZM ČR 1: 10 000, 24-41-24, leží ve stometrovém okruhu kolem bodu 150 mm od Z s. č. a 60 mm od J s. č. Stavební plocha se nalézá na pravém břehu inundace, u soutoku Vítovického

potoka a Rakovce, v nadmořské výšce 234 m. Naplaveniny dosahovaly výšky až 200 cm. Podloží nebylo na ploše dosaženo, v JV části stavební jámy rychle nastupovala spodní voda. Lokalita nebyla dosud archeologicky zkoumána. V blízkosti (na ploše dnešního autobusového nádraží) bylo v roce 2009 Muzeem Vyškovska prozkoumáno polykulturní sídliště.

Záchraný výzkum byl proveden pouze v profilech stavební jámy. Důvodem bylo odtěžení celého prostoru ještě před příchodem archeologa. V severozápadním profilu stavební jámy byla zjištěna kulturní vrstva, obsahující uhlíky, mazanici a keramiku z mladší doby hradištní. Zahloubené objekty nebyly odkryty. V severním rohu stavební jámy byla odhalena kulturní vrstva, kterou lze, podle nalezené keramiky, zařadit do středověku, přesněji do 14.–15. století.

Blanka Mikulková

Resumé

Rousínov (Bez. Vyškov), Louky Str. Frühmittelalter, Spätmittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

ROŠTÍN (OKR. KROMĚŘÍŽ)

Intravilán obce. Doba hradištní. Sídliště. Záchraný výzkum.

U jižního okraje obce v mírném svahu klesajícím k jihu, na ZM ČR 1:10 000 24-44-05 v okolí bodu 117/295 od Z/J s. č.), byly během skrývky nadložních vrstev vozovky zachyceny čtyři mělce zahloubené objekty, datované rámcově do doby hradištní.

Ivan Čižmář

Resumé

Roštín (Bez. Kroměříž), Intravillan. Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

SENIČKA (OKR. OLOMOUC)

„Na záhumení“. Středověk, novověk. Sídliště. Povrchový sběr.

Lokalizace: plocha mezi body: X=1 115 114; Y=560 930; X=1 115 569; Y=561 005; X=1 115 693; Y=560 428; X=1 115 251; Y=560 362.

Během jarních měsíců roku 2010 byla metodou povrchového sběru prováděna archeologická prospekce v trati „Na záhumení“, na již známé polykulturní lokalitě (viz též kapitola Neolit, Doba železná, Doba římská a doba stěhování národů). Z množství nalezené keramiky je 30 zlomků výdutí i okrajů nádob datovatelných do období kolem poloviny 13. století až průběhu 2. poloviny 13. století. Další keramika, přibližně 10 výdutí, je zařaditelná do průběhu 14. století a pět zlomků do novověku.

Za laskavou konzultaci děkuji paní Mgr. Pavlíně Kalábkové, Ph.D. a panu Mgr. Pavlu Šlězarovi.

„Podhruší. Středohradištní období, středověk, novověk. Sídliště. Povrchový sběr.

Lokalizace: plocha mezi body: X=1 114 953; Y=561 270; X=1 115 254; Y=561 350; X=1 115 291; Y=561 014; X=1 115 085; Y=560 958.

Během archeologické prospekce, prováděné metodou povrchového sběru, byla v trati „Podhruší“ objevena polykulturní lokalita (viz též kapitola Neolit, Doba bronzová), která patrně nebyla dosud známa. Z nalezené keramiky byly čtyři fragmenty nádob datovány do středohradištního období. Z míst těchto nálezů pochází také asi 0,75 kg železářské strusky a několik středních fragmentů železné rudy. Dalších 10 kusů nalezené keramiky s různým obsahem tuhy bylo rámcově datováno do období středověku, přičemž do období vrcholného středověku náleží další dva kusy výdutí nádob. Nechybí ani zastoupení novověké keramiky v počtu pěti kusů. Na existenci této lokality jsem byl upozorněn panem Pavlem Faltýnkem z Loštic.

Za laskavou konzultaci děkuji paní Mgr. Pavlíně Kalábkové, Ph.D. a panu Mgr. Pavlu Šlézarovi.

Karel Faltýnek

Resumé

Senička (Bez. Olomouc), „Na záhumení“. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung. Geländebegehung.

Senička (Bez. Olomouc), „Podhruší“. Mittlere Burgwallzeit, Spätmittelalter, Neuzeit. Siedlung. Geländebegehung.

SLAVKOV U BRNA (OKR. VYŠKOV)

Ulice Československé armády. Středověk, novověk. Židovský hřbitov. Záchraný výzkum.

Lokalizace: Na ZM ČR 24-43-09 je místo vymezeno body: A: 74 mm od Z s. č., 303 mm od J s. č.; B: 80 mm od Z s. č., 304 mm od J s. č.; C: 80 mm od Z s. č., 302 mm od J s. č.; D: 74 mm od Z s. č., 301 mm od J s. č.

Zkoumaná plocha je levobřežní terasou říčky Litavy. Nachází se vně původního středověkého jádra města. Leží jižně od centra, vpravo od silnice směrem na Kyjov.

Z písemných pramenů je známo, že ve Slavkově existovaly postupně tři židovské hřbitovy. První, nejstarší, někde u silnice směrem na Němčany, druhý (jehož torzo jsme zkoumali) J od centra a třetí, založený po skončení fungování druhého, v serpentinách nad městem směrem na Rousínov. Dobu vzniku a zániku prvního hřbitova neznáme. Stejně tak neznáme i dobu vzniku druhého hřbitova. Můžeme se jen domnívat, že tento hřbitov vznikl až během velkým pozemkových změn, které ve Slavkově nastaly po odchodu Řádu německých rytířů na počátku 15. století. Není však vyloučené ani datum o sto let mladší, kdy Slavkov získali Kounicové. Kancléř Marie Terezie Antonín Kounic dal v roce 1744 příkaz ke zrušení tohoto hřbitova a jeho přesun na vyhrazené místo S od města. Časem se na plochu, kde stával druhý hřbitov, zapomnělo, zůstala jen ústní tradice a několik zmínek ve starých mapách. Na strategicky výhodném místě byl v průběhu 19. století vybudován cukrovar. Dle ústní tradice se při jeho stavbě narazilo na židovský náhrobek z 15. století, dnes neznámý.

Během stavby supermarketu SPAR bylo potřebné zjistit, zda se v areálu stavby, z minulosti již značně zdevastované předcházející výstavbou, nenacházejí nějaké archeologické situace. Rozsahem nevelký výzkum odkryl torzo židovského hřbitova (patrně JV část). Po protestu židovské obce, byly všechny kosterní nálezy vráceny a následně znovu pohřbeny na původní místo.

Na zkoumané ploše jsme našli celkem 68 kostrových hrobů (ve dvou případech byl skelet zcela zničen). Patrně jediná zachovaná část původního židovského hřbitova se nacházela u současné ohradní zdi. Část hrobů byla porušena novodobými výkopy pro kabely, plyn ap. Část byla poškozena v 50. letech minulého století při stavbě sociálního zázemí a jídelny cukrovaru. Až na dva dospělé patřily všechny pozůstatky dětem různého stáří (nejmenší byl předčasně narozený plod, nejstarší byly děti před prahem dospělosti). Až na několik výjimek nebyla u většiny hrobů patrná hrobová jáma. Hroby dvou dospělých se zcela odlišovaly od ostatních. Jeden z nich měl obdélníkovou hrobovou jámu patrnou již od povrchového odstranění stavební suti. Druhý měl vytvořenu jakousi cihlovou hrobku – cihlami zaklenutou úzkou komoru. První z těchto hrobů můžeme řadit zřejmě k nejmladším hrobům – před polovinu 18. století. Byl vykopán v době, kdy byl již okolní terén navršen dlouhodobým užíváním do dnešní výšky. Datování ostatních hrobů je, z důvodů vrácení nálezů židovské obci, velice problematické. Můžeme vycházet pouze z obecné poučky, že nejstarší hroby se nacházely nejhluběji, nejmladší těsně pod povrchem. S největší pravděpodobností se jednalo o část hřbitova určenou pouze pro pohřbívání dětí. K porušení tohoto pravidla došlo až v závěru existence hřbitova, důkazem je hrob dospělého jedince, o němž jsme se již zmínili výše. Mladší hroby důsledně respektovaly mladší, ač byli zemřelí ukládáni složitě v patrech nad sebou. V době užívání hřbitova musely být hroby zcela určitě nějak označeny – patrně kamenými náhrobky. Podle židovského pohřebního ritu měli všichni zemřelí oči zakryté keramickými zlomky, další zlomek byl vložen do úst (velmi dobře patrné v hrobě 863). Většina hrobů obsahovala i říční oblázky, či větší valouny, nacházející se většinou v oblasti dolních končetin, nejčastěji u kotníků nebo u kolen. Navíc jsme v některých hrobech našli patrně měděné (či snad bronzové) háčky, náležející k pohřebnímu rubáši. V některých hrobech se nacházely zbytky dřevěné rakve, vyrobené z měkkého dřeva. Rakve měly jednoduchý obdélníkový tvar a na jejich výrobu byly použity železné hřebíky. V jednom případě jsme našli v rakve železný visací zámek. V jednom z hrobů jsme našli i větší část železného plechu spojovaného nýty – zřejmě šlo o větší kotlovitou nádobu. Antropologická analýza nalezených ostatků již nemohla být provedena.

Blanka Mikulková

Resumé

Slavkov u Brna (Bez. Vyškov), Československé armády StraÙe. Mittelalter, Neuzeit. Jüdischer Friedhof. Rettungsgrabung.